

ΕΝΟΤΗΤΑ 7

ΙΣΟΤΗΤΑ

Για το λύκειο

**Είναι δίκαιος ο νόμος της πλειονότητας;
Πώς μπορούμε να διευθετήσουμε
το ζήτημα της πλειονότητας/μειονότητας
στη δημοκρατία;**

7.1 Πάντα κυβερνάει η πλειονότητα. Εντάξει;

Παράδειγμα με μια ιστορία

7.2 Πώς εξισορροπούμε τα συμφέροντα της πλειονότητας και της μειονότητας;

Δημιουργία καταστατικού για μια μικρο-κοινωνία

7.3 Σχέδιο καταστατικού

Σύγκριση ιδεών θεσμικού σχεδιασμού ως λύση για το ζήτημα της πλειονότητας/μειονότητας

7.4 Τι σημαίνει καλός τρόπος διακυβέρνησης μιας δημοκρατικής κοινότητας;

Τι είναι δίκαιο και τι λειτουργικό;

Προέκταση: έρευνα

Τι συμβαίνει στη χώρα σας με το ζήτημα της πλειονότητας/μειονότητας και πώς κανονίζεται;

Ενότητα 7

Ισότητα

Είναι δίκαιος ο νόμος της πλειονότητας;

Εισαγωγή για εκπαιδευτικούς

Στη δημοκρατία, η πλειονότητα αποφασίζει και η μειονότητα πρέπει να αποδεχτεί τις αποφάσεις της. Επειδή, στα δημοκρατικά συστήματα, οι αποφάσεις είναι προσωρινές και ανοικτές για αναθεώρηση, η μειονότητα αποδέχεται ότι μειοψήφησε. Τι συμβαίνει, όμως, αν η μειονότητα γίνει «επίμονη μειονότητα»; Αν μειοψηφεί συνεχώς; Οι κριτικοί ονομάζουν αυτή την κατάσταση «τυραννία της πλειονότητας».

Το πρόβλημα αυτό είναι βασικό στη δημοκρατία, γι' αυτό του αφιερώνεται ολόκληρη η ενότητα. Απαιτεί λύση, διότι αν κάποιες ομάδες της κοινωνίας έχουν την εντύπωση πως τα συμφέροντά τους αγνοούνται συστηματικά, η κοινωνική συνοχή τίθεται σε κίνδυνο.

Οι μαθητές αναλύουν μια ιστορία που σχετίζεται με ένα αθλητικό σωματείο όπου δύο ομάδες, μια μεγάλη και μια μικρή, διαφωνούν για τον τρόπο που θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν τα χρήματα του προϋπολογισμού τους. Αν και αυτό το πρόβλημα είναι λιγότερο σύνθετο απ' ό τι στην πραγματική κοινωνία, το βασικό ζήτημα είναι το ίδιο. Οι μαθητές προσπαθούν να βρουν λύση, σχεδιάζοντας ένα καταστατικό. Προτείνονται διάφορες προσεγγίσεις, όπως συμβαίνει στον σχεδιασμό ενός συντάγματος – για παράδειγμα, αν δοθούν δικαιώματα αυτονομίας στις μειονότητες (ομοσπονδιακό σύστημα ή σύστημα καντονιών) και αν θεσπιστούν πρότυπα ανθρώπινης αξιοπρέπειας και αμοιβαίας αναγνώρισης, η άσκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων περιορίζει την έκταση των αποφάσεων της πλειονότητας. Παρ' όλα αυτά, κανένα σύνολο κανόνων δε μπορεί να διασφαλίσει ότι οι μειονότητες αντιμετωπίζονται δίκαια και ότι τηρείται η πλειοψηφία. Οι δημοκρατίες εξαρτώνται από μια κουλτούρα υπευθυνότητας και αλληλοσεβασμού, δηλαδή, από τον τρόπο που χειρίζονται οι πολίτες ο ένας τον άλλον με τη δική τους ελεύθερη βούληση.

Οπότε, τα εργαλεία που θα έχουν αναπτύξει οι μαθητές τους προσφέρουν τη δεξιότητα να κατανοούν καλύτερα τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται το ζήτημα της πλειοψηφίας/μειοψηφίας στη χώρα τους. Η καταληκτική εργασία προτείνεται ως επέκταση και εφαρμογή.

Ανάπτυξη ικανοτήτων: σύνδεση με άλλες ενότητες αυτού του τόμου

Τι δείχνει αυτός ο πίνακας

Ο τίτλος αυτού του τόμου, *Συμμετέχουμε στη δημοκρατία*, εστιάζει στις ικανότητες του ενεργού πολίτη στη δημοκρατία. Ο πίνακας που έπεται παρουσιάζει τη δυνατότητα να συνδυάσουμε τις ενότητες του. Στη σκιασμένη σειρά, φαίνονται οι ικανότητες που αναπτύσσονται στην Ενότητα 7. Στη στήλη με έντονο περιθώριο φαίνονται οι ικανότητες της πολιτικής λήψης αποφάσεων και δράσης, διότι συνδέονται στενά με τη συμμετοχή στη δημοκρατία. Οι άλλες σειρές υποδεικνύουν συνδέσεις με άλλες ενότητες αυτού του τόμου, και συγκεκριμένα με ικανότητες που ενισχύουν τους μαθητές στην ενότητα 7.

Πώς χρησιμοποιείται ο πίνακας

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον πίνακα ως εργαλείο για τον σχεδιασμό ενός μαθήματος στην EDC/HRE με διαφορετικούς τρόπους.

- Βοηθά εκείνους που διαθέτουν λίγες ώρες για EDC/HRE: κάποιος μπορεί να επιλέξει μόνο αυτή την ενότητα και να παραλείψει τις άλλες, διότι κάποιες βασικές ικανότητες αναπτύσσονται, σε κάποιον βαθμό, σε αυτή την ενότητα (όπως για παράδειγμα, ανάληψη ευθύνης, ανάλυση προβλήματος, δεξιότητες διαπραγμάτευσης).
- Ο πίνακας βοηθά τους/τις εκπαιδευτικούς να συνδέουν τα θέματα των ενότητων, ώστε να ασκούν τους μαθητές τους επανειλημμένα σε βασικές δεξιότητες, μέσα από διαφορετικά πλαίσια και με ποικίλους συνδυασμούς.

Ενότητες	Διαστάσεις ανάπτυξης ικανοτήτων			Στάσεις και αξίες
	Πολιτική ανάλυση και κριτική ικανότητα	Μέθοδοι και δεξιότητες	Εφαρμογή πολιτικών αποφάσεων και δράσεων	
7 Ισότητα	<p>Το βασικό ζήτημα της ισορρόπησης των δικαιωμάτων της πλειονότητας και της μειονότητας στη δημοκρατία.</p> <p>Τα ανθρώπινα δικαιώματα προστατεύουν μειονότητες και άτομα.</p> <p>Οι ομοσπονδιακοί θεσμοί και τα καντόνια προστατεύουν τα δικαιώματα των μειονοτήτων.</p>	Ανάλυση και λύση πολιτικών προβλημάτων.	<p>Παρουσίαση και υποστήριξη ιδεών και λύσεων.</p> <p>Λήψη απόφασης.</p>	Αμοιβαία αναγνώριση.
2 Υπευθυνότητα				Αμοιβαία αναγνώριση.

1 Ταυτότητα			Επιλογή και ορισμός προτεραιοτήτων.	
4 Σύγκρουση	Σύγκρουση συμφερόντων.			
5 Κανόνες και νόμος	Στη δημοκρατία, το θεσμικό πλαίσιο ενισχύει την ειρηνική επίλυση συγκρούσεων.		Σχεδιασμός θεσμικού πλαισίου με σκοπό την επίλυση συγκρούσεων στην κοινωνία.	Αποδοχή της επίλυσης συγκρούσεων με ειρηνικό τρόπο.
3 Ετερότητα και πλουραλισμός	Η πλουραλιστική κοινωνία αποτελείται από μειονότητες με διαφορετικά συμφέροντα.		Διαπραγμάτευση.	

ΕΝΟΤΗΤΑ 7: Ισότητα - είναι δίκαιος ο κανόνας της πλειονότητας; Πώς διαχειριζόμαστε το ζήτημα της πλειονότητας/μειονότητας στη δημοκρατία;

Θέμα του μαθήματος	Άσκηση δεξιότητας/ μαθησιακός στόχος	Δραστηριότητες για τους μαθητές	Πηγές και υλικό	Μέθοδος
Μάθημα 1 Η πλειονότητα κυβερνάει πάντοτε—εντάξει;	Ανάλυση προβλήματος. Το πρόβλημα της «επίμονης πλειονότητας».	Οι μαθητές προσδιορίζουν το πρόβλημα της «επίμονης πλειονότητας» και προτείνουν λύσεις.	Φυλλάδιο για τους μαθητές 7.1, (παράδειγμα με μια ιστορία), χαρτί σεμιναρίου και μαρκαδόροι.	Ατομική εργασία, εργασία σε ομάδες, ολομέλεια, συζήτηση.
Μάθημα 2 Πώς εξισορροπούμε τα συμφέροντα της πλειονότητας και της μειονότητας;	Εργασία σε ομάδες, διαχείριση χρόνου, λύση προβλήματος. Οι κανόνες, οι νόμοι και τα συντάγματα είναι εργαλεία επίλυσης προβλημάτων και σχετίζονται με πηγές συγκρούσεων στην κοινωνία. Αυτή είναι η δικαιολογία της κυβέρνησης και της εξουσίας. Όμως, μπορεί και να εξυπηρετούν συγκεκριμένα συμφέροντα.	Οι μαθητές σχεδιάζουν ένα καταστατικό που σχετίζεται με το ζήτημα της πλειονότητας/μειονότητας σε μια μικρο-κοινωνία.	Φυλλάδιο για τους μαθητές 7.1 – 7.3. Χαρτί παρουσίασης και μαρκαδόροι.	Εργασία σε ομάδες.
Μάθημα 3 Σχέδιο καταστατικών	Σύντομες παρουσιάσεις που συγκρίνουν και κρίνουν ιδέες και επιχειρήματα. Ο θεσμικός σχεδιασμός περιλαμβάνει κριτήρια όπως η δυνατότητα υλοποίησης, η ισότητα και η σταθερότητα.	Οι μαθητές εξερευνούν κριτήρια θεσμικού σχεδιασμού. Παρουσιάζουν και συγκρίνουν τις ιδέες τους.	Φυλλάδιο για τους μαθητές 7.4. Υπόδειγμα για τις παρουσιάσεις των μαθητών (για πίνακα ή πίνακα σεμιναρίου). Χαρτί σεμιναρίου. Φύλλα Α4. Μαρκαδόροι. Κόλλα ή σελοτεϊπ.	Παρουσιάσεις ομάδων, συζήτηση στην ολομέλεια.
Μάθημα 4 Ποιος είναι ένας καλός τρόπος διακυβέρνησης μιας δημοκρατικής κοινότητας;	Κρίση: κριτήρια εξισορρόπησης. Διαλεκτική ανάμεσα στη δημοκρατία, τη δικαιοσύνη και την αποδοτικότητα.	Οι μαθητές κρίνουν και σχεδιάζουν καταστατικά και εξηγούν την επιχειρηματολογία τους.	Πίνακας τοίχου ή σεμιναρίου.	Παρουσιάσεις, συζήτηση.

<p>Επέκταση:</p> <p>Έρευνα: το ζήτημα της πλειονότητας και των μειονοτήτων στη χώρα μας.</p>	<p>Εργασία.</p>	<p>Ερευνητική εργασία:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Παραδείγματα μειονοτήτων που καταπιέζονται. 2. Προστασία μειονοτήτων στο σύνταγμά μας. 	<p>Σύνταγμα, πρόσθετο υλικό (εκτυπωτής, μέσα επικοινωνίας, στατιστικές, διαδίκτυο).</p>	<p>Ατομική εργασία, εργασία σε ομάδες, παρουσίαση εργασιών.</p>
--	-----------------	---	---	---

Μάθημα 1

Η πλειοψηφία κυβερνάει πάντοτε;

Παράδειγμα για μια ιστορία

Ο πίνακας συνοψίζει τις πληροφορίες που χρειάζεται ο/η εκπαιδευτικός ώστε να σχεδιάσει και να διδάξει το μάθημα.

Η **άσκηση στις ικανότητες** αφορά άμεσα την EDC/HRE.

Οι **μαθησιακός στόχος** υποδεικνύει όσα γνωρίζουν και κατανοούν οι μαθητές.

Οι **δραστηριότητες για τους μαθητές**, με τη **μέθοδο**, συγκροτούν το βασικό στοιχείο της διαδικασίας μάθησης.

Ο πίνακας για επιλογή **υλικού** υποστηρίζει την προετοιμασία του μαθήματος.

Ο **προσδιορισμός του διαθέσιμου χρόνου** δίνει ένα αδρό περίγραμμα για τη διαχείριση του χρόνου.

Άσκηση ικανοτήτων	Ανάλυση προβλήματος.
Μαθησιακός στόχος	Το πρόβλημα της «επίμονης πλειονότητας»: σε ένα δημοκρατικό σύστημα αποφασίζει η πλειοψηφία. Η μειονότητα αναμένεται ότι θα δεχθεί αυτή την αρχή και τις αποφάσεις της ψήφου της πλειονότητας. Τι συμβαίνει, όμως, όταν μονίμως μια μειονότητα μειοψηφεί;
Δραστηριότητες για τους μαθητές	Οι μαθητές προσδιορίζουν το πρόβλημα της «επίμονης πλειονότητας» και προτείνουν λύσεις.
Πηγές και υλικό	Φυλλάδιο για τους μαθητές 7.1: παράδειγμα με μια ιστορία (ένα αντίγραφο ανά μαθητή), μαρκαδόροι, χαρτί παρουσίασης.
Μέθοδος	Ατομική εργασία, εργασία σε ομάδες, συζήτηση σε ολομέλεια.
Προσδιορισμός διαθέσιμου χρόνου	1. Εισαγωγή: αναφορά στο πρόβλημα. (15 λεπτά)
	2. Προσδιορισμός εργασιών. (20 λεπτά)
	3. Εργασία σε ομάδες. (10 λεπτά)

Επιπρόσθετες πληροφορίες

Το μάθημα βοηθάει τους μαθητές να προσεγγίσουν το ζήτημα της πλειονότητας/μειονότητας. Στη φανταστική ιστορία, το πρόβλημα παρουσιάζεται με τον απλούστερο δυνατό τρόπο. Ένα αθλητικό σωματείο παίρνει τη θέση μιας μικρο-κοινωνίας που αποτελείται από δύο ομάδες, μια μεγάλη και μια μικρή. Η λύση του προβλήματος – δηλαδή ο τρόπος εξισορρόπησης των δικαιωμάτων της πλειονότητας και της μειονότητας – προσομοιάζει στην κοινωνία και στην πολιτική κοινότητα.

Περιγραφή του μαθήματος

1. Εισαγωγή: θέτοντας το πρόβλημα

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι το μάθημα θα ξεκινήσει με μια ιστορία. Μοιράζει το φυλλάδιο για τους μαθητές 7.1. Ένας μαθητής διαβάζει δυνατά την ιστορία. Είναι προτιμότερο να γίνει έτσι, γιατί οι μαθητές έρχονται πιο κοντά από το να διαβάσουν την ιστορία μόνοι τους, σιωπηλά.

Ο/η εκπαιδευτικός θέτει το ερώτημα:

«Ποιο είναι το πρόβλημα;»

Ζητάει από τους μαθητές να σκεφτούν το ερώτημα για μερικά λεπτά και να γράψουν την απάντηση. Με αυτό τον τρόπο, δίνει στους μαθητές που το χρειάζονται χρόνο για να σκεφτούν ή στους εσωστρεφείς μαθητές την ευκαιρία να συνεισφέρουν στη συζήτηση.

Με τη σειρά, στην ολομέλεια, οι μαθητές δίνουν τις απαντήσεις τους με βάση τις σημειώσεις τους. Ο/η εκπαιδευτικός ακούει και προτρέπει τους μαθητές να επεξηγήσουν με ακρίβεια τις ιδέες τους (ενεργητική ακρόαση). Μετά από περίπου 10 λεπτά, ο/η εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα τις πιο βασικές από τις ιδέες που ακούστηκαν. Είναι αναμενόμενο, οι μαθητές να αναφερθούν στη βασική αρχή της δημοκρατίας, που φαίνεται πως λειτουργεί για χάρη της μεγαλύτερης ομάδας, ενώ για τη μικρή ομάδα, είναι πιθανόν να γίνει αναφορά στην αρχή της μη-διάκρισης (ισότητα). Ο/η εκπαιδευτικός συνδέει τις ιδέες των μαθητών με αυτές τις κατηγορίες ώστε να δομήσει και να διευκολύνει τη συζήτηση.

Μια μικρή κοινωνία: το αθλητικό σωματείο	
Το πρόβλημα	Προτεινόμενες λύσεις
Παραβίαση των ίσων δικαιωμάτων	Πρέπει να γίνονται σεβαστά και τα συμφέροντα της μειονότητας (συμβιβασμός)
Αίσθηση διακρίσεων (παραβίαση των ίσων δικαιωμάτων)	Οι παίκτες του σκάκι εγκαταλείπουν το σωματείο (σενάριο αποτυχίας)
Νικητές και ηττημένοι πάντοτε οι ίδιοι («επίμονη πλειονότητα»)	
Η δημοκρατία τίθεται σε αμφισβήτηση	Αλλαγή του ορισμού της πλειονότητας
Η πλειονότητα αποφασίζει – οι χαμένοι διαφωνούν	

Οι μαθητές θα πρέπει να γνωρίζουν πως αυτού του είδους οι συγκρούσεις απαιτούν κάποιο είδος διακανονισμού. Η έξοδος των παικτών του σκάκι είναι δυνατόν να βλάψει τα συμφέροντα του συνόλου. Για παράδειγμα, κάθε σωματείο θα πρέπει να διαχειριστεί περισσότερα έξοδα. Οπότε, αξίζει τον κόπο να βρεθεί λύση που να λαμβάνει υπόψη τις αρχές της δημοκρατίας, αλλά και της ισότητας.

2. Προσδιορισμός εργασιών

α. Το πρόβλημα

Οι μαθητές θα έχουν αντιληφθεί, ήδη, πως η ιστορία παρουσιάζει προβλήματα που συναντάμε στην κοινωνία και πως το ζήτημα της πλειονότητας/μειονότητας έχει πολιτική διάσταση. Μελετώντας ένα παράδειγμα, αντί για την πραγματικότητα, το πρόβλημα γίνεται πιο ξεκάθαρο και οι εργασίες ευκολότερες. Τα αποτελέσματα αυτού του παραδείγματος μπορούν να εφαρμοστούν ή να συγκριθούν με την πραγματικότητα. Ο/η εκπαιδευτικός υπογραμμίζει τη σύνδεση ανάμεσα στην ιστορία και την πραγματικότητα, εξηγώντας τον σκοπό αυτής της εργασίας.

Πρέπει να τηρηθούν δύο αρχές: **δικαιοσύνη και δημοκρατία.**

Αφενός μεν, πρέπει να λυθεί με δικαιοσύνη το ζήτημα των αναγκών της πλειονότητας/μειονότητας – η μειονότητα δεν θα αποδεχθεί να εξουσιάζεται μονίμως και να βλέπει να συμφέροντα και τις ανάγκες της να αγνοούνται. Αφετέρου, δημοκρατία σημαίνει πως η πλειονότητα δίκαια επιμένει να έχει το δικαίωμα απόφασης στα χέρια της. Άρα, οι μαθητές θα πρέπει να σχεδιάσουν ένα καταστατικό που να συνδέει αυτές τις δύο αρχές.

Ο/η εκπαιδευτικός διανέμει τα φυλλάδια για τους μαθητές 7.2 και 7.3, και δίνει τους χρόνο να διαβάσουν το φυλλάδιο 7.2 σιωπηλά. Σε ένα σύντομο γύρο στην ολομέλεια, οι μαθητές συνδέουν τις βασικές προσεγγίσεις που αναφέρονται στο φυλλάδιο για τους μαθητές 7.2 με τις ιδέες που έχουν καταγραφεί στον πίνακα.

β. Η αναμενόμενη λύση

Οι μαθητές πρέπει να γνωρίζουν τι πρέπει να παραδώσουν. Σε μικρές ομάδες, θα επεξεργαστούν ένα σχέδιο καταστατικού που να περιέχει κανόνες, και να δίνει λύσεις στο σενάριο μιας «επίμονης πλειονότητας» που μονίμως πλειοψηφεί. Μπορούν να προτείνουν κανόνες λήψης αποφάσεων ή ακόμη και κανόνες κατανομής πόρων. Οι μαθητές δεν θα πρέπει να λησμονούν πως το αθλητικό σωματείο είναι μία μικρο-κοινωνία και πως το καταστατικό τους προσομοιάζει το σύνταγμα του κράτους. Εκπαιδευτικός και μαθητές αναφέρονται στο φυλλάδιο για τους μαθητές 7.3, όπου, αν είναι απαραίτητο, διευκρινίζονται κάποια ερωτήματα.

γ. Η διαδικασία

Τέλος, ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί τις τεχνικές πλευρές της εργασίας. Οι μαθητές φτιάχνουν ομάδες. Οι διαχειριστές υλικού εξασφαλίζουν μαρκαδόρους και χαρτί, ο/η εκπαιδευτικός δίνει οδηγίες στους διαχειριστές χρόνου, ώστε να φροντίσουν να είναι έτοιμες οι ομάδες ως το τέλος του δεύτερου μαθήματος.

Ο/η εκπαιδευτικός έχει αντιγράψει τη λίστα των βασικών ερωτημάτων του φυλλαδίου για τους μαθητές 7.3 σε ένα μεγάλο χαρτί (βλ. παρακάτω Μάθημα 3). Εξηγεί ότι αυτά τα βασικά ερωτήματα θα λειτουργήσουν ως λίστα ελέγχου βάσει της οποίας θα κρίνουν και θα συγκρίνουν τις ιδέες των μαθητών.

3. Εργασία σε ομάδες

Οι μαθητές σχηματίζουν ομάδες των 4 έως 6 μελών. Χρησιμοποιούν τον χρόνο που απέμεινε από το πρώτο μάθημα και συνεχίζουν στο δεύτερο μάθημα.

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει από τους προέδρους των ομάδων να τον συναντήσουν στο τέλος του μαθήματος και να τον ενημερώσουν για την πρόοδο των εργασιών της ομάδας τους.

Μάθημα 2

Πώς μπορούμε να εξισορροπήσουμε τα συμφέροντα της πλειονότητας και της μειονότητας;

Προσχέδιο καταστατικού για μια μικρο-κοινωνία

Ο πίνακας συνοψίζει τις πληροφορίες που χρειάζεται ο/η εκπαιδευτικός ώστε να σχεδιάσει και να διδάξει το μάθημα.

Η **άσκηση στις ικανότητες** αφορά άμεσα την EDC/HRE.

Οι **μαθησιακός στόχος** υποδεικνύει όσα γνωρίζουν και κατανοούν οι μαθητές.

Οι **δραστηριότητες για τους μαθητές**, με τη **μέθοδο**, συγκροτούν το βασικό στοιχείο της διαδικασίας μάθησης.

Ο πίνακας για επιλογή **υλικού** υποστηρίζει την προετοιμασία του μαθήματος.

Ο **προσδιορισμός του διαθέσιμου χρόνου** δίνει ένα αδρό περίγραμμα για τη διαχείριση του χρόνου.

Άσκηση ικανοτήτων	Εργασία σε ομάδες, διαχείριση χρόνου. Λύση ενός προβλήματος.
Μαθησιακός στόχος	Οι κανόνες, οι νόμοι και τα συντάγματα είναι εργαλεία επίλυσης προβλημάτων και αντιμετωπίζουν πηγές συγκρούσεων στην κοινωνία. Αυτή είναι η δικαιολογία της κυβέρνησης και της εξουσίας. Όμως, μπορεί να εξυπηρετούν συγκεκριμένα συμφέροντα.
Δραστηριότητες για τους μαθητές	Οι μαθητές σχεδιάζουν ένα καταστατικό που να αντιμετωπίζει το ζήτημα της πλειονότητας/μειονότητας σε μια μικρο-κοινωνία.
Πηγές και υλικό	Χαρτί σεμιναρίου και μαρκαδόροι. Φυλλάδιο για τους μαθητές 7.1 – 7.3.
Μέθοδος	Εργασία σε ομάδες.
Προσδιορισμός διαθέσιμου χρόνου	(40 λεπτά)

Περιγραφή του μαθήματος

Οι μαθητές συνεχίζουν την εργασία τους σε ομάδες.

Ο/η εκπαιδευτικός τους παρατηρεί καθώς εργάζονται, σημειώνοντας τις μεθόδους και τις δεξιότητες που χρησιμοποιούν καλά κι εκείνες στις οποίες χρειάζονται περισσότερη εξάσκηση και βοήθεια. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να θέσει ερωτήσεις και να δώσει ανατροφοδότηση για τους τρόπους συνεργασίας των μαθητών στη διάρκεια της τελικής συζήτησης (μάθημα 4). Οι ομάδες θα πρέπει όσο το δυνατόν περισσότερο να εργαστούν μόνες τους, και ο/η εκπαιδευτικός σίγουρα δεν θα πρέπει να παρεμβαίνει όταν οι μαθητές «κάνουν λάθη». Θα μάθουν περισσότερα αν τους δοθεί η ελευθερία και η ευθύνη να ανακαλύψουν μόνοι τους τα λάθη τους, και αν είναι απαραίτητο, η ίδια η τάξη θα διορθώσει τα περισσότερα λάθη στη διάρκεια της ολομέλειας.

Ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να αποφύγει τις παρεμβάσεις και όταν μια ομάδα προτείνει «πολιτικά μη ορθές» λύσεις, όπως για παράδειγμα να αναθέσει τη λήψη αποφάσεων σε ένα μόνο πρόσωπο (“δικτατορική λύση”). Ακόμη και σ’ αυτή την περίπτωση, προσφέρεται η δυνατότητα για ενδιαφέροντα θέματα προς συζήτηση. Αρκετά συχνά οι μαθητές θα προκαλέσουν με επισφαλείς και μη αποδεκτούς συλλογισμούς. Ο/η εκπαιδευτικός αξιολογεί τα επιτεύγματα των μαθητών στην ανάπτυξη ικανοτήτων και εξάγει συμπεράσματα για τις μαθησιακές τους ανάγκες.

Μάθημα 3

Σχέδιο καταστατικού

Σύγκριση απόψεων θεσμικού σχεδιασμού για τη λύση του ζητήματος της πλειονότητας/μειονότητας

Ο πίνακας συνοψίζει τις πληροφορίες που χρειάζεται ο/η εκπαιδευτικός ώστε να σχεδιάσει και να διδάξει το μάθημα.

Η άσκηση στις **ικανότητες** αφορά άμεσα την EDC/HRE.

Οι **μαθησιακός στόχος** υποδεικνύει όσα γνωρίζουν και κατανοούν οι μαθητές.

Οι **δραστηριότητες για τους μαθητές**, με τη **μέθοδο**, συγκροτούν το βασικό στοιχείο της διαδικασίας μάθησης.

Ο πίνακας για επιλογή **υλικού** υποστηρίζει την προετοιμασία του μαθήματος.

Ο **προσδιορισμός του διαθέσιμου χρόνου** δίνει ένα αδρό περίγραμμα για τη διαχείριση του χρόνου.

Άσκηση ικανοτήτων	Σύντομες παρουσιάσεις με σκοπό τη σύγκριση και κριτική απόψεων και επιχειρημάτων.
Μαθησιακός στόχος	Ο θεσμικός σχεδιασμός συμπεριλαμβάνει κριτήρια, όπως η δυνατότητα υλοποίησης, η δικαιοσύνη και η σταθερότητα.
Δραστηριότητες για τους μαθητές	Οι μαθητές εξερευνούν κριτήρια θεσμικού σχεδιασμού. Παρουσιάζουν και συγκρίνουν τις απόψεις τους.
Πηγές και υλικό	Φυλλάδιο για τους μαθητές 7.4. Φόρμα για τις παρουσιάσεις των μαθητών (πίνακας ή χαρτί σεμιναρίου). Πέντε φύλλα A4, μαρκαδόροι για κάθε ομάδα, σελοτεϊπ.
Μέθοδος	Παρουσιάσεις από τις ομάδες, συζήτηση σε ολομέλεια.
Προσδιορισμός διαθέσιμου χρόνου	1. Παρουσιάσεις: σχέδιο καταστατικού για το αθλητικό σωματείο. (30 λεπτά) 2. Σύγκριση των σχεδίων καταστατικού. (10 λεπτά)

Επιπρόσθετες πληροφορίες

Δίνεται αρκετός χρόνος στους μαθητές ώστε να εκφράσουν τις απόψεις τους (συμμετοχή) με την προϋπόθεση ότι είναι έτοιμες οι παρουσιάσεις τους και οι ομιλητές τηρούν τον χρόνο που τους έχει δοθεί (αποδοτικότητα). Η συμμετοχικότητα στηρίζεται στην αποδοτικότητα. Η αποδοτικότητα στην εργασία είναι προϋπόθεση για τη συμμετοχή στη δημοκρατία. Γι' αυτό, στην EDC/HRE είναι απαραίτητη η άσκηση σε μεθοδολογικές δεξιότητες.

Περιγραφή του μαθήματος

1. Παρουσιάσεις των μαθητών

Ο/η εκπαιδευτικός σχεδιαγραφεί την ατζέντα: τα μέλη που έχουν επιλεγεί από κάθε ομάδα παρουσιάζουν, λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές ερωτήσεις του φυλλαδίου για τους μαθητές 7.3. Οι ερωτήσεις εμφανίζονται και στη φόρμα. Αναφέρονται σε κριτήρια θεσμικού σχεδιασμού: δυνατότητα υλοποίησης, δικαιοσύνη, σταθερότητα.

Ο/η εκπαιδευτικός σχεδιάζει τη φόρμα σε τρία χαρτιά ή στον πίνακα. Για οικονομία χρόνου, ο/η εκπαιδευτικός τοποθετεί φύλλα A4 στη φόρμα με τις βασικές ερωτήσεις. Με τον ίδιο τρόπο θα παρουσιάσουν και οι μαθητές .

Βασικές ερωτήσεις	Ομάδα 1	Ομάδα 2	Ομάδα 3	Ομάδα 4	Σύγκριση
Κατανομή κονδυλίων: Πώς;					
Ποιος αποφασίζει για την κατανομή;					
Αυτονομία των ομάδων;					
Καμία διάκριση;					
...					

Κάθε ομάδα έχει στη διάθεσή της έξι λεπτά για την παρουσίαση. Οι ομάδες παρουσιάζουν το αποτέλεσμα της εργασίας τους στη σειρά. Ο/η εκπαιδευτικός συντονίζει. Οι μαθητές δεν αρχίζουν τη συζήτηση πριν ακούσουν όλες τις παρουσιάσεις. Οι παρουσιαστές θα πρέπει να εξηγήσουν τους λόγους που οδήγησαν στις προτάσεις τους.

Ο/η εκπαιδευτικός προτρέπει τους παρουσιαστές να απευθύνονται στην τάξη και όχι στον ίδιο.

Ένα δεύτερο μέλος κάθε ομάδας έχει την ευθύνη να καταγράφει τις πληροφορίες. Ο μαθητής αυτός κρατάει σημειώσεις στον πίνακα, ή καλύτερα σε χαρτί σεμιναρίου (ή διαφάνεια, αν χρησιμοποιείται επιδιασκόπιο). Οι μαθητές κρατούν σημειώσεις στο φυλλάδιο για τους μαθητές. Οι σημειώσεις θα χρησιμοποιηθούν στη συζήτηση του επόμενου μαθήματος.

Ο/η εκπαιδευτικός προτρέπει τους παρουσιαστές να εξηγούν τα επιχειρήματα των προτάσεών τους.

2. Σύγκριση των σχεδίων καταστατικών

Οι μαθητές πριν προχωρήσουν σε κριτική, συγκρίνουν τις προτάσεις τους. Στις παρουσιάσεις, οι ομάδες έγραψαν τις απαντήσεις τους κάθετα, απαντώντας στις βασικές ερωτήσεις. Τώρα, αλλάζουν προοπτική και διαβάζουν τη φόρμα οριζόντια και διαγώνια, ώστε να συγκρίνουν τις απαντήσεις των ομάδων σε μια συγκεκριμένη βασική ερώτηση. Ο/η εκπαιδευτικός, που συντονίζει αυτή τη φάση του μαθήματος, σημειώνει τα πορίσματα των μαθητών στην τελευταία στήλη.

Οι μαθητές κρατούν τις δικές τους σημειώσεις στο φυλλάδιο για τους μαθητές 7.4.

3. Εργασία για το σπίτι – προετοιμασία για τη συζήτηση

Ο/η εκπαιδευτικός ενημερώνει τους μαθητές ότι το επόμενο μάθημα θα ξεκινήσει με τις δικές τους ιδέες. Ποιο από τα σχέδια καταστατικών είναι κατά τη γνώμη τους πιο πειστικό και για ποιους λόγους;

Στο φυλλάδιο για τους μαθητές 7.4 υπάρχουν βασικές ερωτήσεις κριτικής του καταστατικού, καθώς και οδηγίες για τη χρήση των ερωτήσεων. Εκεί, επίσης, εξηγείται η σχέση των ερωτήσεων με την EDC/HRE.

Μάθημα 4

Ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος διακυβέρνησης μιας δημοκρατικής κοινωνίας;

Τι είναι δίκαιο και τι λειτουργικό;

Ο πίνακας συνοψίζει τις πληροφορίες που χρειάζεται ο/η εκπαιδευτικός ώστε να σχεδιάσει και να διδάξει το μάθημα.

Η **άσκηση στις ικανότητες** αφορά άμεσα την EDC/HRE.

Οι **μαθησιακός στόχος** υποδεικνύει όσα γνωρίζουν και κατανοούν οι μαθητές.

Οι **δραστηριότητες για τους μαθητές**, με τη **μέθοδο**, συγκροτούν το βασικό στοιχείο της διαδικασίας μάθησης.

Ο πίνακας για επιλογή **υλικού** υποστηρίζει την προετοιμασία του μαθήματος.

Ο **προσδιορισμός του διαθέσιμου χρόνου** δίνει ένα αδρό περίγραμμα για τη διαχείριση του χρόνου.

Άσκηση ικανοτήτων	Κριτική: κριτήρια εξισορρόπησης.
Μαθησιακός στόχος	Διαλεκτική μεταξύ δημοκρατίας, δικαιοσύνης και αποτελεσματικότητας.
Δραστηριότητες για τους μαθητές	Οι μαθητές κρίνουν τα σχέδια καταστατικού και αιτιολογούν τις αποφάσεις τους.
Πηγές και υλικό	Πίνακας ή χαρτί σεμιναρίου.
Μέθοδος	Παρουσιάσεις, συζήτηση.
Προσδιορισμός διαθέσιμου χρόνου	1. Οι μαθητές γνωστοποιούν και παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της ομάδας τους. (20 λεπτά)
	2. Συζήτηση. (10 λεπτά)
	3. Συμπεράσματα. (10 λεπτά)

Επιπρόσθετες πληροφορίες

Οι μαθητές μοιράζονται τα αποτελέσματα της εργασίας της ομάδας τους και σχεδιάζουν μια κοινή δήλωση (με την τεχνική της «χιονοστιβάδας», δηλαδή, πρώτα σχεδιάζει καθένας μόνος του μια δήλωση, μετά μία κοινή με τον διπλανό του, στη συνέχεια το ένα ζευγάρι με το άλλο, και καταλήγουν σε ένα κείμενο). Με αυτό τον τρόπο εμπλέκονται όλοι οι μαθητές. Η τεχνική της χιονοστιβάδας εξασφαλίζει ότι αντί να μιλούν μερικοί και η πλειοψηφία απλά να ακούει, δηλαδή να αγνοείται, συμμετέχουν όλοι.

Περιγραφή του μαθήματος

1. Οι μαθητές μοιράζονται και ανακοινώνουν τα αποτελέσματα

Στην αρχή ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να ψηφίσουν κάποιο καταστατικό (ή κανένα), με ανάταση της χειρός. Στη συνέχεια, οι μαθητές που ψήφισαν το ίδιο καταστατικό σχηματίζουν ομάδες των τεσσάρων ή πέντε μελών. Μοιράζονται τα αποτελέσματα και σχεδιάζουν μια δήλωση. Έπειτα, οι ομάδες παρουσιάζουν μια σύντομη δήλωση για τους λόγους της επιλογής τους (βλ. και φυλλάδιο για τους μαθητές 7.4).

2. Συζήτηση

Οι μαθητές έχουν ψηφίσει διαφορετικά καταστατικά, άρα έχουν διαφορετικές απόψεις και κρίνουν με διαφορετικό τρόπο τα μοντέλα. Σ' αυτή τη συζήτηση, θέτουν κριτικές ερωτήσεις για τις επιλογές τους.

3. Συμπέρασμα

Ο/η εκπαιδευτικός ανακοινώνει τον σκοπό της καταληκτικής φάσης: οι μαθητές σ' αυτή τη φάση παρατηρούν τη διαδικασία και το αποτέλεσμα της σκέψης τους από διαφορετική οπτική ώστε να επανεκτιμήσουν τη σημασία της.

Ο/η εκπαιδευτικός θέτει ένα ερώτημα: με ποιον τρόπο η υπόθεση εργασίας του αθλητικού σωματείου παραπέμπει στην πολιτική;

Οι μαθητές ανταλλάσσουν απόψεις μεταξύ τους και με τον/την εκπαιδευτικό. Ο/η εκπαιδευτικός ακούει και σημειώνει τις ιδέες που συμφωνούν ή έρχονται σε αντίθεση μεταξύ τους.

Στην πολιτική, οι συζητήσεις για τέτοια σύνθετα ζητήματα δεν είναι ακαδημαϊκές, είναι πρακτικές. Μια κοινότητα είναι ανάγκη να επιλέξει – ως θεσμικό πλαίσιο, χρειάζεται ένα καταστατικό. Έτσι, αφού έχουν ληφθεί υπόψη διαφορετικές δυνατότητες και εναλλακτικές λύσεις, με τα θετικά και τα αρνητικά τους, πρέπει να ληφθεί μια απόφαση –ιδεατά με ομοφωνία ή με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη πλειοψηφία. Στην πολιτική, η συζήτηση για ένα τέτοιο θέμα αντιστοιχεί με τη νομοθετική διαδικασία ή ακόμη και με τις συνταγματικές αποφάσεις.

Επέκταση: ερευνητική εργασία

Σε αυτή την ενότητα, οι μαθητές απέκτησαν ένα μοντέλο ανάλυσης ενός βασικού στοιχείου του συνταγματικού και νομοθετικού συστήματος, και ασχολήθηκαν τόσο με το ζήτημα της σύνθεσης, όσο και με τη λειτουργία του σε πραγματικές καταστάσεις. Μπορούν να συνεχίσουν την έρευνα για τα παρακάτω ερωτήματα:

1. Τι παραδείγματα ζητημάτων πλειονότητας/μειονότητας έχουμε στην κοινωνία μας;
2. Υπόθεση εργασίας: με ποιο τρόπο αντιμετωπίζει το συγκεκριμένο ζήτημα το σύνταγμα μας ή το νομικό μας σύστημα;
3. Πώς κρίνουμε αυτή την αντιμετώπιση;